

GEOGRAFICKÉ NÁZVY AKO PREKLADATEĽSKÝ PROBLÉM*

Nedávno boli publikované články venované používaniu slovenských a poľských geografických názvov v prekladoch textov z oblasti cestovného ruchu. Autorka, Gabriela Olchowa, sa v nich pokúsila spracovať túto náročnú translátologickú problematiku. Správne zdôrazňuje, že vlastné mená sú nositeľmi národného koloritu, pretože obsahujú a prepájajú historické, spoločenské a kultúrne obsahy typické pre dané jazykové spoločenstvo. Je veľmi dôležité, aby prekladateľ ovládal a korektné používal kultúrne príznakové jazykové jednotky, pretože tieto formujú predstavy o cudzej krajine, jej realite, ale predovšetkým umožňujú pochopiť a adekvátne preložiť daný komunikát. Poľsko a Slovensko sú susediace krajiny, aktívne rozvíjajúce cezhraničnú spoluprácu, pričom slovenské centrá cestovného ruchu sú už roky pre Poliakov atraktívnym miestom dovolení a oddychu. Poliáci čoraz častejšie navštevujú lyžiarske strediská, termálne kúpaliská, hory, historické mestá s kultúrnymi pamiatkami. Texty z oblasti cestovného ruchu obsahujú informácie o histórii, geografii a kultúre a je zrejme, že sa v nich veľmi často vyskytujú geografické názvy – toponymá, oronymá, hydronymá. G. Olchowa vo svojich článkoch poukazuje na nepresnosti pri výbere prekladových ekvivalentov, ktoré sa objavili v turistických sprievodcoch, katalógoch cestovných kancelárií a v krátkych informačno-reklamných textoch. Zvlášť často vystupujú v materiáloch publikovaných na internetových stránkach. Onymá sú prekladané neadekvátne, nedôsledne, v rozpore s pravidlami gramatiky a pravopisu. Autorka ukazuje, s akými ťažkosťami musí prekladateľ zápasiť a čo pre neho predstavuje ozajstný problém. Za zásadné považuje nájdenie príslušného ekvivalentu, následne jeho zapísanie so správnym slovosledom, veľkým alebo malým začiatočným písmenom a nakoniec aj jeho správne vyskloňovanie. G. Olchowa vidí problém aj v tom, že prekladateľ môže nájsť v slovníku len nepatrnú časť geografických názvov. Väčšina zemepisných názvov totiž nie je zahrnutá v žiadnom dostupnom slovníku. Vzniká teda potreba vytvoriť slovník, v ktorom by prekladateľ našiel názvy, ktoré v bežných slovníkoch chýbajú, doplnené o, podľa nej nevyhnutné, gramatické informácie o rode, čísle, skloňovaní a výslovnosti. Okrem toho autorka píše, že na prekladateľov poľských textov do slovenčiny a opačne striehne mnoho pascí. Musia sa totiž vyhnúť interferencii, napr. názvy tých istých štátov majú v každom z jazykov iný rod, napr. *Budapešť* (fem. SJ) – *Budapeszt*

(mask. PJ), *Viedeň* (fem. SJ) – *Wiedeń* (mask. PJ), *Hollywood* (mask. SJ) – *Hollywood* (fem. PJ); ten istý zemepisný názov môže mať v každom zo skúmaných jazykov iné číslo, napr. *Havaj* – *Havaje* (v PJ pluralium tantum); niektoré poľské a slovenské toponymá a hydronymá sa skloňujú, iné nie, napr. *Cambridge(-a)* – *Cambridge*, *Colorado(-a)* – *Kolorado*; tie isté názvy môžu mať v oboch jazykoch odlišné koncovky, napr. v genitive: SJ *Austrália(-e)* – PJ *Australia(-i)*, SJ *Bangladéš(-a)* – PJ *Bangladesz(-u)*. Ďalšou ťažkosťou, s ktorou sa môžu stretnúť skôr tlmočníci, je výslovnosť geografických názvov, najmä ak názvy cudzích miest píšeme v oboch jazykoch rovnako, ale vyslovujeme ich inak, napr. *Sydney* [SJ sidni, PJ sydney], *Sevilla* [SJ sevil'a, PJ sewilla]. Viacslovné názvy môžu mať tiež odlišný slovosled a pravopis (s veľkým alebo malým začiatočným písmenom), v dôsledku čoho častokrát dochádza k ich chybnému zápisu. Geografické názvy veľmi často vystupujú v spojení s predložkami a ich správna distribúcia spôsobuje prekladateľom problémy (*na Lotwie* – *v Lotyšsku*).

Autorka apeluje na prekladateľov, aby záväzne používali geografické názvy, formy a ekvivalenty odporúčané *Komisou pre štandardizáciu geografických názvov za hranicami Poľskej republiky* (*Komisja Standaryzacji Nazw Geograficznych poza Granicami Rzeczypospolitej Polskiej*), ktorá zodpovedá za normalizáciu poľských geografických názvov sveta, pripravuje a publikuje zoznamy geografických názvov obsahujúce štandardizované geografické názvy z celého sveta. Na Slovensku je orgánom zodpovedným za štandardizáciu geografického názvoslovia Úrad geodézie, kartografie a katastra Slovenskej republiky. G. Olchowa upozorňuje na to, že zverejňované zoznamy, žiaľ, obsahujú chyby v zápise toponým (napr. pravopisné chyby, nesprávny slovosled). Ako príklady uvádza: *Dolne Sliezsko* – *Śląsk Dolny* (správne *Dolny Śląsk*). Nesprávne podoby sa objavujú aj v časti č. 11 zoznamov, ktorú vydala vyššie uvedená poľská komisia a v ktorej sa na str. 200 – 212 uvádzajú chybné originálne slovenské názvy, napr. *Žylica* – *Żylica* (správne *Žilina*), *Tatry Zachodnie* – *Západní Tatry* (správne *Západné Tatry*) a pod.

Ako vidieť, preklad geografických názvov v textoch z oblasti cestovného ruchu predstavuje pre prekladateľov z poľštiny do slovenčiny a opačne neobvyčajne komplikovanú úlohu, preto je potrebné venovať podstatne väčšiu pozornosť výučbe geografických názvov. Je veľmi dôležité, aby prekladateľ ovládal a správne používal jednotky jazyka označujúce kultúrne špecifiká, pretože to formuje predstavy o cudzej krajine, jej realite, ale predovšetkým umožňuje porozumieť danému komunikátu a správne ho preložiť.

Mgr. Anita Račáková, PhD

(Аніта Рачакова,

доктор філософії, кафедра слов'янських мов
Університету ім. Матєя Бєла
в Банській Бистриці)

* Recenzované príspevky: OLCHOWA, G. Problematika prekladu slovenských a poľských geografických názvov. In: Od textu k prekladu, VI. Ed. A. Ďuricová. Praha: Jednota tlumočníků a překladatelů, 2011, s. 110 – 116. ISBN 978-807374-092-4; OLCHOWA, G. Bardejov/Bardiów, Váh/Wag, Kriváň/Krywań – slowackie i polskie nazwy geograficzne. In: Jednotlivé a všeobecné v onomastike. Ed. M. Ološtiak. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 2012, s. 173 – 179. ISBN 780-80-555-0576-3.